

INTENZITA VÝROBY AKO POTENCIÁL KONKURENCIESCHOPNOSTI POĽNOHOSPODÁRSKÝCH PRODUKTOV

THE PRODUCTION INTENSITY AS A COMPETITIVENESS POTENTIAL OF THE AGRICULTURAL PRODUCTS

Michal Cehula - Nina Baculíková

Abstract

Aggregate competitiveness of the agricultural products depends on the level and exploitation of production potential. The production intensity is one of the component of the competitiveness, which can positively influence this process.

The results confirms, that slovak producers realize production by using higher costs and achieved intensity, by existing prices, doesn't eable the agri-commodities production to be realized profitable. As a evidence of this situation is the comparation of the factography among slovak producers, czech producers and EU, mentioned in the paper.

Is a necessity to look for a way the synchronise the production costs of the commodities, in this time together with the realization prices in both micro- and macro-economic level.

Key words

Potential, intensity, expenseness, prices, competitiveness

ÚVOD

Z veľkého množstva definícií konkurencieschopnosti sa v príspevku zameriavame na problematiku potenciálnej konkurencieschopnosti. Ide o sledovanie a hodnotenie takých položiek, ktoré charakterizujú iba parciálnu konkurencieschopnosť poľnohospodárskych produktov. Sledované položky predstavujú potenciálnu úroveň a dostupnosť výrobných faktorov, ktoré sa zúčastňujú výrobného procesu.

Komplexné zhodnotenie konkurencieschopnosti je zložitým procesom, ktorý je náročný najmä z hľadiska dostupnosti faktografického materiálu. Príspevok je prvým krokom pri hodnotení tejto zložitej problematiky.

MATERIÁL A METÓDY

Pri analýze potenciálnej konkurencieschopnosti sme vychádzali z dostupných údajov za časové obdobie rokov 2001-2003. Komparáciu dosiahnutých výsledkov sme robili medzi prvovýrobcami poľnohospodárskych komodít v Slovenskej a Českej republike. Česká republika je jedným z našich najdôležitejších obchodných partnerov s poľnohospodárskymi produktami, preto poznať skutkový stav je aktuálnym problémom.

Prioritou nášho sledovania boli predovšetkým intenzifikačné ukazovatele za rastlinnú a živočíšnu výrobu, ukazovatele nákladovosti a cena výrobcu. Vo vybranom súbore komodít sme analyzovali hektárové úrody plodín a úžitkovosť jednotlivých chovov ŽV. Prejav intenzifikácie sme hodnotili prostredníctvom vývoja nákladovosti na jednotku produkcie.

Porovnaním jednotkových nákladov sledovaných komodít a cien výrobcov, získavame určitý prehľad o úspešnosti a postavení výrobcov na trhu. Pre porovnateľnosť postavenia slovenských výrobcov v rámci EÚ taktiež uvádzame i priemerné ceny EÚ u daných komodít, pričom ceny v ČR a EÚ sú prepočítané aktuálnym kurzom NBS.

VÝSLEDKY A DISKUSIA

Pri hodnotení konkurencieschopnosti cez výrobný potenciál pomocou dosahovanej intenzity, môžeme konštatovať, že slovenskí producenti sú, vo všetkých vybraných produktoch, nekonkurenční voči výrobcom v ČR. Tento stav má pretrvávajúci charakter, keďže ani v jednom roku nášho sledovania (tab.1, graf 1) sme nezaznamenali pozitívny vývoj.

V produktoch rastlinnej výroby sme v roku 2003 dosahovali nižšiu intenzitu výroby, keď zníženie bolo v intervale 23,7%- 43,1%. Slovenskí poľnohospodári dosahujú v porovnaní s prvovýrobou v ČR v priemere o 1/3 nižšiu intenzitu rastlinnej výroby.

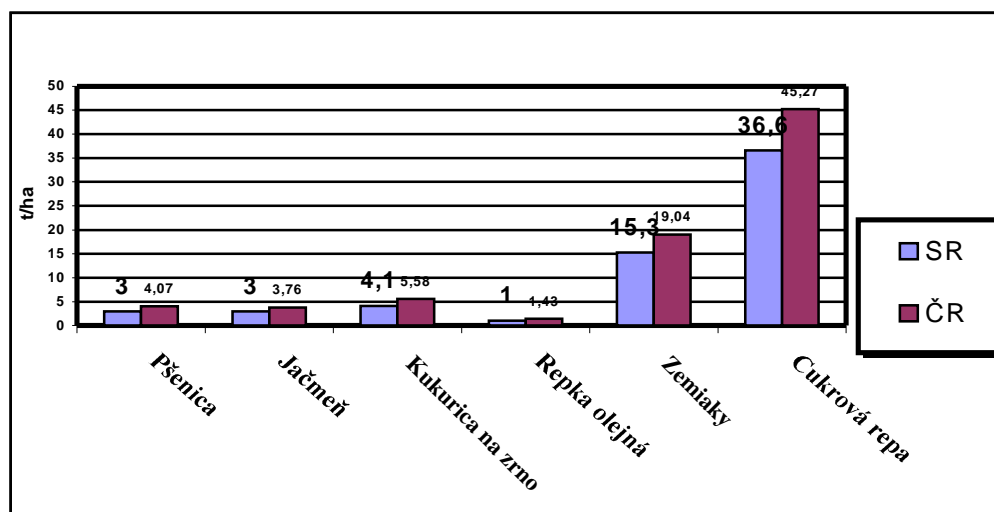
Ukazovatele intenzity výroby u vybraných komodít RV a ŽV

Tab.1

KOMODITA	SLOVENSKÁ REPUBLIKA			ČESKÁ REPUBLIKA		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Rastlinná výroba (t.ha⁻¹)						
<i>Obilniny celkom</i>	3,9	3,9	3,1	4,52	4,33	3,96
<i>Pšenica</i>	4,0	3,8	3,0	4,85	4,56	4,07
<i>Jačmeň</i>	3,3	3,6	3,0	3,97	3,67	3,76
<i>Kukurica na zrno</i>	5,0	5,4	4,1	6,6	8,73	5,58
<i>Repka olejná</i>	2,1	1,9	1,0	2,49	2,01	1,43
<i>Zemiaky</i>	12,4	18,6	15,3	20,88	23,51	19,04
<i>Cukrová repa</i>	41,3	43,6	36,6	49,4	50,30	45,27
Živočišná výroba						
<i>Hovädzí dobytok - výkrm prírastok (kg/KD)</i>	0,722	0,732	0,737	0,874	0,863	0,874
<i>Ošipané- výkrm prírastok (kg/KD)</i>	0,535	0,543	0,522	0,582	0,581	0,575
<i>Dojnosť (l /rok)</i>	4 654	4 898	5 028		5 720	5 756

Zdroj: Zelená správa SR,MP SR, 2004
Zelená správa ČR, MZE ČR, 2004

Hektárové úrody vybraných plodín v roku 2003

Čiastočne priaznivejšia situácia je u produktov živočíšnej výroby, kde rozpätie dosahovanej úrovne úžitkovosti slovenských výrobcov predstavuje 82,4% - 89,8% úrovne výrobcov ČR.

Tieto výsledky sa premietajú i do úrovne nákladov na jednotku produktu (tab. 2). V roku 2003 boli vstupy do rastlinnej výroby na Slovensku u každej komodity nižšie ako v ČR. Jednotkové náklady odrážajú nákladovosť výroby, ale i dosahovanú intenzitu výroby. Ak vylúčime extrémnu hodnotu jednotkových nákladov repky olejnej (63,8%), potom sa komodity RV na Slovensku vyrábajú nákladnejšie o 6,8% - 21,6% v porovnaní s ČR. V živočíšnej výrobe je výroba v SR lacnejšia u komodity mlieko o 7,4% a výkrm hovädzieho dobytká o 9,9%. U výkrmu ošípaných sú vyššie jednotkové náklady o 5,6% v porovnaní s výrobou v ČR.

Nákladovosť vybraných poľnohospodárskych výrobkov a ceny výrobcu v roku 2003 v SR, ČR a EÚ

Tab.2

VÝROBOK	SLOVENSKÁ REPUBLIKA		ČESKÁ REPUBLIKA		EURÓPSKA ÚNIA
	Náklady v Sk (t, kg ž.hm., l)	Cena výrobcu v Sk (t, kg ž.hm., l)	Náklady v Sk (t, kg ž.hm., l)	Cena výrobcu v Sk (t, kg ž.hm., l)	Cena výrobcu v Sk (t, kg ž.hm., l)
Pšenica potravinárska	5 073	4 099	4 172	4 455	4 320
Jačmeň sladovnícky	4 267	4 639	3 665	4 980	4 615
Kukurica na zrno	4 667	4 130	4 362	3 838	4 537
Repka olejná	25 730	8 402	15 705	9 552	12 182
Zemiaky	6 623	5 972	4 928	5 368	6 189
Cukrová repa	1 268	1 200	1 187	1 234	1 973
Ošípané-výkrm	46,05	37,76	43,59	37,91	42,78
Hovädzí dobytok-výkrm	52,41	44,20	57,62	48,09	58,73
Mlieko	9,27	9,15	9,96	10,13	12,38

Zdroj: Situačné a výhľadové správy komodít, VÚEPP Bratislava, 2004
Zelená správa SR, MP SR, 2004
Zelená správa ČR, MZE ČR, 2004

Kurzy: ČR = Ø 1,3
EUR = Ø 38,68

Pri komparácii cien výrobcu u komodít rastlinného pôvodu v SR a ČR v roku 2003, sú ceny v SR vyššie oproti ČR u kukurice na zrno (+292 Sk.t⁻¹) a u zemiakov (+604 Sk.t⁻¹). V SR iba cena sladovníckeho jačmeňa pokrýva náklady na výrobu. V ČR, okrem extrémneho roku 2003 u repky olejnej, iba cena kukurice na zrno je nižšia ako sú jej náklady na výrobu. Živočíšna výroba v SR je stratová vo všetkých komoditách. Výrobcovia v ČR dosahujú kladný výsledok hospodárenia u mlieka (+0,17 Sk.l⁻¹).

Ak máme porovnať nákladovú a cenovú úroveň vybraných komodít SR a ČR s priemernými cenami EÚ, potom musíme konštatovať, že slovenskí výrobcovia vyrábajú veľmi nákladne a v mnohých prípadoch ani ceny v rámci EÚ nezabezpečujú kladný výsledok výroby komodít. Vo väčšine prípadov sú ceny v ČR vyššie ako v SR. Ak sú tieto nižšie alebo oscilujú okolo cien v SR, potom úroveň intenzity výroby ČR, ktorá je vyššia ako v SR, posúva výrobu komodít do rentabilnej pozície.

Analýza intenzity výroby, nákladovosti na jednotku produktu a analýza ceny výrobcu poukázali na nasledovné problémy:

- Ø Česká republika dlhodobo dosahuje vyššie hektárové úrody vo všetkých vybraných komoditách.
- Ø Vyššia úroveň intenzity výroby v ČR zabezpečuje vyššiu konkurencieschopnosť, nakoľko znižuje jednotkové výrobné náklady.
- Ø Vyššie ceny výrobcov v ČR finančne posilňujú prvovýrobcov, čím je daná ďalšia možnosť intenzifikačných vkladov do výroby.
- Ø Intenzifikačné parametre živočíšnej výroby sú taktiež na strane výrobcov ČR
- Ø Vyššia intenzita živočíšnej výroby si vyžaduje i zvýšené náklady, čo znamená že je náročnejšia na vstupy do výrobného procesu. Náročnosť sa prejavuje najmä pri zabezpečení kvalitnej výživy. To sa odráža predovšetkým vo výsledkoch u výroby mlieka a jatočného hovädzieho mäsa.
- Ø Cena výrobcu v ČR plne uhrádza iba výrobu mlieka. Všetky ostatné komodity živočíšneho pôvodu, či v SR alebo v ČR sú stratové. Výhodnejšie ceny v ČR zmiernujú náročnosť výroby živočíšnych komodít.
- Ø Úroveň priemerných cien výrobcov EÚ zabezpečuje návratnosť vstupov u väčšiny vybraných komodít.

**Úroveň nákladovosti a cien poľnohospodárskych produktov
v porovnaní so SR v roku 2003 (SR = 100)**

tab.3

Výrobok	Nákladovosť ČR	Cena výrobcu ČR	Cena výrobcu EÚ
<i>Pšenica potravinárska</i>	82,2	108,7	105,4
<i>Jačmeň sladovnícky</i>	85,9	107,4	99,5
<i>Kukurica na zrno</i>	93,5	92,9	109,9
<i>Repka olejná</i>	61,0	113,7	145,0
<i>Zemiaky</i>	74,4	89,9	103,6
<i>Cukrová repa</i>	93,6	102,8	164,4
<i>Oštipané-výkrm</i>	94,7	100,4	113,4
<i>Hovädzí dobytok-výkrm</i>	109,9	108,8	132,9
<i>Mlieko</i>	107,4	110,7	135,3

Zdroj: Vlastný prepočet

ZÁVER

Z vybraných ukazovateľov, ktorými sme chceli poukázať na potenciálnu konkurencieschopnosť SR oproti ČR, nemôžeme jednoznačne determinovať postavenie našich výrobcov. Je to, ako sme uviedli už v úvode, iba jeden pohľad na danú problematiku. Potenciálna konkurencieschopnosť je iba prvým krokom do problémového reťazca, od prvovýroby až po realizáciu výrobkov na trhu. Sme si vedomí toho, že náročnosť danej problematiky sa nedá obsiahnuť jedným príspevkom

SÚHRN

Celková konkurencieschopnosť poľnohospodárskych produktov je závislá na úrovni a využívaní výrobného potenciálu. Intenzita výroby je jednou zložkou konkurencieschopnosti, ktorá môže pozitívne ovplyvniť tento proces.

Výsledky potvrdzujú, že slovenskí výrobcovia uskutočňujú výrobu pri vyšších nákladoch a dosahovaná intenzita, pri daných cenách, neumožňuje výrobu agrokomodít

realizovať rentabilne. Dôkazom tohto stavu je komparácia faktografie medzi výrobcami SR, ČR a EÚ, uvádzaná v príspevku.

Za daného stavu je potrebné hľadať cestu zosúladenia nákladovosti výroby komodít s realizačnými cenami ako na mikroekonomickej tak i na makroekonomickej úrovni.

Kľúčové slová

potenciál, intenzita, nákladovosť, ceny, konkurencieschopnosť

LITERATÚRA

1. Matošková, D. – Ižáková, V.: Analýza konkurencieschopnosti slovenských agropotravinárskych produktov, In.: SAPV Nitra 2001, zborník č.24, str.95-116, ISBN 80-968274-9-9
2. Izakovičová B.: Analýza cien a cenovej parity na jednotlivých stupňoch potravinovej vertikály, Bratislava 2002, štúdia č.60/2002, ISBN 80-8058-235-1
3. www.mpsr.sk
4. www.mze.cz
5. www.vuepp.sk

Kontaktná adresa:

Ing.Michal Cehula,CSc.
Katedra ekonomiky
Fakulta ekonomiky a manažmentu
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
Tr. A.Hlinku 2
949 67 Nitra
Michal.Cehula@uniag.fem.sk

Ing.Nina Baculíková, PhD.
Katedra manažmentu
Fakulta sociálno-ekonomických vzťahov
Trenčianska univerzita A.Dubčeka v Trenčíne
Študentská 2
911 50 Trenčín
baculikova@tnuni.sk